

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №45
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)
«06-09» шілдеге» 2024 ж.**

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «05» шілде күні 20 сағаттан «09» шілде күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 05.07.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сагадиева М.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «06» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 18-23 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 16-21 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 9-14 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 18-23 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 18-23 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 12-17 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 22-27 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 22-27 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан солтүстік-батысқа ауысатын жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы болады.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан солтүстік-батысқа ауысатын жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 22-27 градус жылы болады.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел оңтүстіктен соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 23-28 жылы, күндіз 35-40 градус қатты ыстық.
Сауыр	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай, күндіз жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 19-24, кей жерлерде 16 градус жылы.
Тарбағатай	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Жел оңтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 21-26 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-шығысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 8, күндіз 21-26, кей жерлерде 17 градус жылы.

2023 жылғы "07-09" шілдеге арналған
ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 18-23 градус жылы, 08 шілдеде 15-20 градус жылы, 09 шілдеде 18-23 градус жылы.

Жетісу: жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы, 08 шілдеде 18-23 градус жылы, 09 шілдеде 20-25 градус жылы.

Жамбыл: 07-08 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-30 мм), найзағай. 09 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы, 08 шілдеде 18-23 градус жылы, 09 шілдеде 20-25 градус жылы.

Түркістан: 07 шілдеде күндіз жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. 08-09 шілдеде таңертең және күндіз өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы, 09 шілдеде 23-28 градус жылы.

Маңғыстау: 07 шілдеде күндіз өткінші жаңбыр (1 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 23-28, күндіз 37-42 градус жылы.

Абай: жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 16-21 градус жылы.

Шығыс Қазақстан: жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 5-10 градус жылы, 08 шілдеде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.

2024 жылғы 05 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Тұйықсу а/б – Кіші Алматы ө., саға – Терісбұтақ және Есік қ. – Есік ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 3 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 5 °С-тан 20 °С оң мән аралығында. 05 шілде күні сағат 5-те нөлдік изотерма 4015 м биіктікте болды.

**2024 ж. "05" шілдедегі
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 04.07	Мин. 05.07	08 сағ. 05.07	Күндіз 04.07	Түнде 05.07	Орт. 04.07	08 сағ. 05.07	Орт. 04.07	Макс. 04.07	08 сағ. 05.07		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	10.5	4.8			2.2							
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			5.0			271	269				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			10.0			572	575				+3	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	19.6	9.3			1.7							
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			13.0			285	284	3.56	3.56	3.46	-1	0
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			15.0		2.0	121	119				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			16.0			54	53	0.20	0.20	0.20	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0		1.0	197	195	3.48	3.48	3.13	-2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			17.0			255	254				-1	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			9.0			321	319	4.86	5.42	4.29	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			17.0			278	277				-1	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			13.0		0.5	101	101				0	0
13	Проходная	саға ГБ	1422			15.0			288	286	3.52	3.74	3.29	0	0
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			19.0			216	217	1.58	1.58	1.64	+1	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			17.0			302	299	8.27	8.57	7.74	-1	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			20.0			130	123	12.7	14.2	10.1	-10	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			16.0			229	230				+2	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			19.0		0.3	206	202				-2	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	15.7	8.4				138	145				+10	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				10.0			134	121				-1	3
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				15.0			250	252	16.7	16.7	17.7	+2	*
22	Мерке	Улбутұй қыс. ГБ							130	130	5.17	5.57	5.08	-2	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«06-09» шілдеге» 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
	Іле Алатауы	<p>Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. Нөлдік изотерма сағат 5-те 4015 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. 6 шілдеде кей жерлерде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай. Іле Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p> <p>7-9 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Іле Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p> <p>Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел түзуші факторлардың критерийлеріне жеткен кезде дауылды ескерту беріледі.</p>
Алматы	Күнгей Алатауы	<p>Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде кей жерлерде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай. Күнгей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p> <p>7-9 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Күнгей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p>
	Теріскей Алатау	<p>Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде кей жерлерде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-15 мм), найзағай. Теріскей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p> <p>7-9 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Теріскей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p>
Жетісу	Жетісу Алатауы	<p>Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жетісу Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p> <p>7-9 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Жетісу Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.</p>

Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	7-8 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-30 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. 09 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1-10), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	7 шілдеде күндіз жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. 8-9 шілдеде таңертең және күндіз өткінші жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	6 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 07 шілдеде күндіз өткінші жаңбыр (1 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 8-9 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	6 шілдеде жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. 7-9 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай, күндіз жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 2000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Ауа температурасы көтерілуде. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 6 шілдеде жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. 7-9 шілдеде жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері	Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері	Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы	Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы	Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік	Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу
	Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы	Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ	Қауіптілік жоқ	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.